

477

TAULA

de lletres valencianes

Dibuix inèdit

Pere Sánchez

SUMARI: 5.ª Taula de Poesia.—Estampes nòrdiques, J. REIG.—Falòries, F. CABALLERO I MUÑOZ.—Un cultor del monosíl·lab, F. MATEU I LLOPIS.—2 contes nous, CARLES SALVADOR.—El músic rus Alexandre Glazunoff, EDUARD RANCH.—Algunes dades per a l'estudi de la prehistòria de Valldigna, FRANCESC VALIENTE.—Poesies, PASQUAL ASINS.—Notes.—Bibliografia.

Número 19

PREU: 25 cèntims

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES
REVISTA LITERÀRIA MENSUAL

DIRECCIÓ:

Guillem de Castro, 35

ADMINISTRACIÓ:

Ciril Amorós, 39

VALENCIA

Director: A. PIZCUETA

Administrador: GODOFRED HERNANDEZ

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ ANUAL

Ordinària (Un exemplar
cada mes.. . . . . 3 PTES.
Protectora (Dos exem-
plars. . . . . 5 “

Esta classe és feta per tal de que
puguen enviar un número de propagan-
da a un Circul, Biblioteca o amic Pen-
sen que a Valencia casi tot està per
fer i és obra de molts la que ens havem
proposat

AVISOS IMPORTANTS

Cada autor respon en ab-
solut del treball que signa.

Els originals no es tornen.

3.ª Taula de Poesia

RATIFICACIÓ

LA manifestació anual del grup de POETES DE LA TAULA és única.
La seua orientació, universal i amplíssima.
L'èxit, en els dos anys passats, va ser eficient i augmentà l'importància.
Enguany es desitja millorar-lo.
Al brot floral i a la carícia assolellada, s'ofrenarà a tots la llabor sincera, persis-
tent i valencianíssima d'un grup de poetes de totes tendències.

DATA

En la 2.ª quincena de maig—festival ja, entre els festivals florits—com un esclat
més, amb l'emoció i la eficàcia—volem—que tan manca a Ciutat, ja prou rica i per tan
necessitada de forts lirismes.

LLOC

Associació de la Premsa.
Enmarcada per una bella decoració típica entre la qual, algunes de les seues car-
petes—ja del dia, i encara de demà—faràn contrast inquietament interessant.

RECORDATORI

La 3.ª TAULA DE POESIA convida a tots els poetes valencians de València,
Castelló i Alacant, i els oferix una carpeta col·lectiva en aquesta exposició, per a la qual
seràn admesos tots aquells versos escaients a la unitat d'aquesta manifestació.

Els originals se podràn enviar, firmats, a «3.ª Taula de Poesia», Gonzalo Julián,
10, fins al 31 de l'actual.

Ja han arribat versos del Castelló germà.

EXPANDIMENT

La 3.ª TAULA se parará, incidentalment, en tots el llocs d'ambient artístic i cordial.

La 3.ª TAULA tindrà expansió ciutadana.

Al Circuls d'Artistes, al Museu, al Teatre...

I també per altres terres nostres. Castelló, Alcoi, Elx...

PROPERAMENT

donarem més detalls, en aquesta revista, en la premsa local, sobre els cantons de la
Ciutat, des de les tribunes públiques.

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM II ABRIL 1929 NÚMERO 19

Estampes nòrdiques

DE MRS. PANKURTS A LADY SIMON

Som lluny dels temps de lluita, en que la inoblidable Mrs. Pankurts comandava rengleres de dones inquietes, que pot ser sense donar se compte donaven lloc a que la idea de completa emancipació de la dona s'obris pas lentament. Ara són al temps en que una Lady Simon, sense perdre la linea, pot treballar per l'emancipació de les dones de la India, fent una obra que sols elogis mereix.

Però hi ha que ser sincers i reconèixer—com remarcava fa poc una escriptora— que sense el gest adust i estrafalari de les dones agres que seguiren al principi Mrs. Pankurts no fora possible que les intel·ligents girls dels nostres dies pogueren treballar i viatjar i amar i somniar sense temor a ésser tarades d'anormals.

Aquella dona que en mig del Bàltic en una nau magnífica, entre boires i sol ens encisava amb la seva bellesa, aquella dona alta i gentil que sabia manar i fruit de la vida; l'altra que en un avió de L'Air Unión somreia lliure i plena d'encant; l'altra que en la Biblioteca del British Museum prenia notes serena i reposada com qui fa quelcom definitiu i les altres sexagenàries americanes d'aspecte sanitos i cabell blanc que visiten un castell del Loire o s'asseuen tranquiles en un banc dels jardins de Fontanaibleau, pot ser no donaren sensació tan agradable de fenomen normal i definitivament establert sense el gest adust i estrafalari preliminar.

Heus açí puix un fet—agradable fet—en el que cal comptar. Però del qual un home que medifara a la manera del Sorrel de Déeping podria traure dos conclusions: la primera, com eixe feminisme agradós i que no sabriem pas combatre debilita el nexa matrimonial i l'altra com una gran part de les nostres jovenetes, amb lleugeresa i falta de finor espiritual, no assimilen d'aquell feminisme més que els detalls exteriors, però no la tenacitat, amor al treball, serena independència en els medis estranys que caracteritza les nòrdiques girls.

FINAL

Totes les coses deuen acabar per llei natural. I aquestes estampes nòrdiques arriben ara al seu colofó. Pot ser en qualsevol altre temps rebroten. Sempre voldriem que el sentiment pairal del nostre poble fera honor al temperament viatger dels nostres avantpassats del segle d'or i vullgués al menys tindre contacte amb terres i homens estranys.

JOAQUIM REIG.

Falòries

La paraula fugitiva

Aquell home se li escapaven les paraules com a colomes fugitives. Com que era una miqueta negligent, es deixava sovint oberta la porta del colomer verbal i per allí se li escapaven, fugacíssims, els substantius, els verbs, i es veia decepcionat quan allargava la mà confiada per a traure'ls a llum en l'enraonament.

Parlava, parlava i de repent ssss! un colom disparava's i es perdia entre l'estol gris dels que vagament planejaven per l'horitzó mental. Quedava perplexe, sorprès, seguint-lo amb l'esguard fins que la boira se l'engolia. Encara feia el gest d'alcansar-lo—aquell gest ambiciós del caçador que erra la escopetada—pero prompte devenia resignat, impotent.

Este i no altre fon l'obstacle que li havia impedit sobressortir en la vida.

Va recurrir a les regles i procediments mnemotècnics; mes tot inútil. No eren allí les trabes i sujeccions que necessitaven les portes del seu cervell.

Caigué en la desolació.

Pero en això un dia... Fon amb la impresionant sencillesa que es produïxen totes les grans ocurrències. Li va suggerir l'idea un amic fuster. Seria prou a evitar la seua desgràcia unes simples portetes amb el buc cobert de tela metàlica. Ell mateix dugué l'obra a execució. En pocs dies quedà eslestit. El seu colomer mental fon resguardat de possibles fugues. Des d'aquell hora, l'home conversava amb certesa i vivacitat d'expressió. Ell mateix restava embadalit. Arribat el moment precís, sols tenia que enfonsar la mà i extrea les més justes i enrevesades paraules, aquelles que jauen arrupides en els racons del Diccionari.

...I es dedicà a la oratòria.

L'home previsor

No s'ha pogut mai averiguar si aquell natural seu li prevé del signe nadiu que'l feu nàixer amb doble coroneta, o si és fruit de la reflexió. El cas és que aquell home regala previsió per tots els quatre costats. Allò és l'arquetipus del Baró Prudent, l'antífesis de la Improvisació.

Ja de adolescent no volgué estudiar, preveent que tots els seus esforços serien es-
è ils i, al cap d'avall, no li servien de res.

Ell mateix, mirant pel demà, es buscà colocació en les oficines d'una Companyia de Segurs. Allí es troba encara, a cobert de tot rics futur. Unicament torben la seua pau, els reiterats venciments de les primes desl innumerables segurs que té contractats en previsió de possibles contingències.

De jovincel es va enamorar platònicament d'una veïneta, rossa i prometedora, pero no arribà a rams de beneir, porque li agradava tant, que la volgué conservar en el cor en condició de reserva per si, emmullerat algun dia, tenia la desgràcia d'enviudar. Pero ho pensà millor i va restar fadrí. Després de presa la determinació, tremolava sols de pensar el perill en que havia estat de cometre una llaugeresa.

Res espera de l'atzar, o tal volta espera massa i per això viu en plena febre pre-
visora.

Res té, pero això no és obstacle per a que haja fet testament. Qui sap, quin pre-
vindre li reserva la Fortuna?

Com diu l'adagi mèdic que més val evitar que curar, ell es pren tots els medica-
ments que veu anunciats per tal d'evitar possibles malalties. Açò li ha ocasionat alguns
perjudicis en la seua envejable salut, especialment una afecció estomacal que li pervé de
l'ús excésiu de drogues preventives.

No du rellonge de butxaca, pero en canvi, en casa, en posseix un magnífic, de
repetició.

Quan fa sol porta paraigües; tapassol quan el cel és ennuvolat. Clar, que tot com a mida de prevenció per si acàs s'esdevé un repenit canvi d'oratge.

Mai no havia viatjat fins que l'Estat, provident i previsor, ha implantat el segur ferroviari obligatori. Ara ja pot descarrilar tranquil.

Passa els dies tranquil i desocupat, pues paradoxalment, mai te res que fer. Tot ho fa la vespra.

La seua vida és un culte constant al Risc, a lo per vindre; una trampa tothora parada per a apresar per una pata a lo Imprevist.

Allò no és un home. Allò és una mida de previsió.

Crec, amb convenciment, que està predestinat per a morir d'una pulmonia doble.

F. CABALLERO I MUÑOZ.

Un cultor del monosíl·lab

No serà dir res de nou afirmar que de vegades on menys és d'esperar surt algun llibre, fulla o fullet interessant per a l'història literària; i es diu açò perquè quan en aparadors o «puestos» de llibres vells es busca quelcom de profit res s'hi troba que ho siga i quan convençuts de l'esterilitat de l'escorcoll passem el nostre esguard ran per damunt les extesses d'impressos en la parada de fira o botiga de carrer, s'aturem per pura casualitat en un títol que apareix en paper descolorit i massa envel·lit per a la seua edat.

Tal és el cas d'un fullet que, encara que siga conegut de molts, pot donar-se al record dels il·lustrats llegidors de TAULA i al mateix temps és ocasió de retre-li homenatge de salutació en les seues noces dels tres quarts de segle. Perquè és enguany, precisament, quan aquesta obreta fa el seu septuagèsim quint aniversari.

Hi ha, certament, entre les publicacions valencianes de mitjans del passat seg'e, moltes que o s'han fet rares o impossibles de trobar als depòsits bibliogràfics i altres que estan oblidades i ningú s'enrecorda d'elles; no seria tasca perduda la d'anar traent a la memòria actual aquelles obres que, de mèrit molt diferent, jauen en l'oblivió i son, jatsía, reveladores sempre d'un esforç, d'un intent o d'almenys una bona voluntat i vera devoció envers el conreu de la llengua. I per a d'aquesta té un valor gran i una força d'expressió palesa el monosíl·lab; és sa fesomia, tal vegada un dels més típics aspectes i junt amb l'us de diminutiu—de vegades inconvenient per abusiul—la tendència popular i a més també literària en certs gèneros. Se sap bé que més de ú s'ha distingit en l'estudi del monosíl·lab; recordem, no més, entre els d'ahir a fra Lluís Navarro, versificador monosilabista i entre els de hui a Martí Gadea com autor d'un vocabulari monosil·lábic, a més d'il·lustre folklorista que tant deixà escrit per a havirança del llenguatge. I no s'aturem més en açò perquè no es tracta, ni molt menys, d'un treball de recerca sobre aquest punt si no de dur a la memòria de tots un cultor del monosíl·lab valencià, Benet Altet i Ruata, quina obreta impresa en 1854 és una prova fefaenta de la fecció monosilabista que tant ha caracteritzat a molts escriptors.

La obreta, trobada de bell nou com a un present fet per un escampall de llibres vells és la titulada per l'autor «*Deu i lo mon. Ensayo de monosílabos valencianos*» i va endreçada «a D. Antonio Aparisi y Guijarro» a 2 de març de l'any 1854. Seria interessant un estudi del moment literari en que apareix i la pròpia valua i significació d'ell mateix en l'història del renaixement. Hi ha que tindre en compte que, en be de la continuïtat del conreu de la llengua, interessa no perdre de vista tots els esforços dels predecessors i així és sempre oportú dur a llum d'ara noms i records vells en pro d'una nnitat de conreu que no convé presentar com a interrompuda ni, pel seu prestigi, oferir a trossos jatsía les diverses significacions de les èpoques.

Perquè signifiquem el treball d'Altet i Ruata no anem a esbrinar-ho ací. Moltes literatures tenen semblants nostres i qualsevol sap que s'han fet nombrosos eixercisis d'exclusió d'unes o d'altres parts de l'oració, amb supresió de verbs, o d'altres elements, etz.; vera prova de la llengua a l'enclusa del capritxós o erudit.

Altet i Ruata es va «especialitzar» com diríem ara, en el monosíl·lab.

Heus ací, llegidor, algunes línies que versen les pàgines d'aquesta composició, Obrin-la aquelles que son la negació del mon, que venen després del *vanitas vanitatum* diguent:

El mon i tot no es res: No vull res, no vull llau:
Deu no més és el que és.   Sols dir lo ver em plau.

I a seguida comença la seua lletania monosilabista en metre decasíl·lab:

«Res me pòt fer ja goig a mi en lo mon
«Que som res i es tot res, si be se veu;
«Els que a la llum m'han dat, em dic, ¿on son?
«De tants mils com han mort ¿qué es lo que es feu?
«¡Cap sér pòt dir lo que és del sér que fon!
«El fi de tots bò o mal sols lo sab Deu;

«I el hòem mes gran se pèrt en tan fosc punt
«Que qui mes veu ... res veu de pròp ni llunt.»
La condició de les humanes dignitats es pintada en aquelles línies:

«¡Tot quant hi ha baix del sol es fals i vá!
«¿No veus al Rei molt fier en mig sa cort,
«Que amb mant d'òr dalt lo trona l'hom lleis da,
«I es creu més gran que tots i com ni un fòrt?
«Puix si per son alt llòc éll pòr te fa,
«Veu lo, quan al colp cert cau de la mòrt,
«I el que pòr te va fer, ja dòl te da,
«Que qui cau de més alt, més mal se fa...»

El menyspren del mon i la fragilitat de les còses de l'hòme va coronat per un raig d'esperança:

«Soc a la lum, i al punt ja tot son plòrs:
«De cap o tòds me caic, si fer pins vull;
«Mòr el fluix, mòr el fòrt, muic Jo i tu mòrs,
«¡Que ens fa a tots tir la p'òrt i té bon ull...!
«Si els plaers fan goig de llunt, son de prop flòrs
«Que en los diis li fan sang al que les cull...
«¿On, puix, visc que sols veig mals, plòrs i fèl?
«—«En lo mon... ¡vall de llant perquè dú al cèll!»

Rebutja la follfa de l'ambició humana amb l'esperit d'una pàgina del Kempis.

«Mes l'hom és com un foll... de res fa cas...
«Sab que un baf se'n va i lo seu temps pèrt;
«Sab que ab los plaers al còll se fa un fòrt llas:
«I li plau més lo mal que lo bò i cèrt.
«Té oïts i ulls té; mes ni ou ni al dret da un pas;
«Lo fosch veu clar, i fins lo que és roig, vèrt;
«¿Mes qué és lo que jo dic? ¿Es, per sòrt, nòu
«Que l'hom no més que per lo mal se mòu?»

I davant els desitjos de molts es conforma amb la consecució d'aquestes còses:

«No vull l'or del nòu mon, la mar no em plau
«¡Qui vol ser ric vol pleits i mals de cap!
«Viu llunt del mon i quiet en un ruïn cau;
«Que fins un Rey és... res, i es mòr al cab.
«El que va per los alts és el que es cau;
«No fa cas de l'òr vil tot hom que sab:
«Un hòrt vull, plé de flors; un cast, dolç bes;
«Un troç de pá. un bòn fill i no res més.»

El seu cant a la divinal benevolència és un bell parlament que dú així:

«Quan tu te rius, ¡Deu meu! el bòn temps vé;
«Es molt més grat als oïts el sò del riu;
«El vent mut és, la mar ab un fòrt fré
«No hi ha llams ni frons, l'hom en pau víu:
«De fruits i flors el prat, el camp és plé,
«Que tot quan hi ha en lo mon, si rius, se'n riu;
«I molt més dolç el cant és de les aus,
«I molt més clar el sòl, los cèls més blaus.»

I així el poeta es mou a través de les seues vint i huit pàgines de monosílabs rimats fins al seu darrer cant feiaent de fervor:

«Tú, que Deu tens per nom, i ous lo crit ver,
«Que al fi plé ja de fe lo meu pit da;
«Tú, que al més mal si vols sant el pòts fer,
«Si em pèrc en lo fosc mon, dam ta gran mà;
«I puix per tos alts juins m'has dat lo sér,
«Fes lo que per un fill, que es vol, es fa...
«Ou les precis del meu còr... dam un bon fi
«Ja que has dat en la Creu ta sang per mí.»

No és rònegament en aquesta obrera on Allet i Ruete fa gala del seu domini monosilabista com tampoc és la sòla producció d'aquest caràcter puix del mateix autor son altres amb tituls pareguts (*Lo jorn del juf, La Fe, etc.*). Semblant poemeta és digne d'ésser recordat pel seu fons i per la seua forma i a no haver d'imperar aquesta per força, es trobarien en ell moltes belles pàgines de literatura d'aquest caient.

Heu's ací un cultor decidit del monosílabe i, si altres mèrits no tinguera, un conrreador de la llengua envers la qual va fer paleses les seues feccions, en aquells dies en que les lletres renaixentes prenen vol remuntant-se cap a llur havirança.

F. MATEU I LLOPIS.

2 contes nous

AQUELL JOVE DE LA FINESTRETA...

AQUELL jove de la finestreta portava al cap d'avall dels braços unes mans ben fines. De tots els joves de la Casa de Banca ningú no les lluïa tant. En les seues mans radicava la felicitat. Les col·locava damunt un llibre gros on escrivia una lletra cal·ligràfica. Els dits, però, sense exornació d'anells eren plens de tristesa.

Per això acotava el cap i amagava el pit sota l'esquena; i les cames sota la taula de l'oficina; i tenia possada tota la seua personalitat en les mans, cuidades, el jove.

Enamorat dels dits, en un narcisisme sempre novell, pensà com adquiriria uns bons anells, obres d'art, per festejar la seua amor.

I començà d'aferrar.

I al cap d'uns anys, quan tenia en la mateixa Banca del treball dues mil pessetes anà a casa d'un joier afamat.

Al dia següent les mans cobrien, escampades de dits, les pàgines d'un llibre gros i el somris virginal en els llavis d'un jove.

Les mans dels anells de la finestreta eren felices ja.

Un dia el jove dels dits amb anells anà a un cinema. ¡Horror! Se botà foc el film de la projecció i el públic, tot espavorit, volgué escapar alhora.

Les portes, obertes, no donaven eixida a l'horror clamant. Hi hagué pressions brutals, magullaments feridors, morts... Però el jove de la finestreta pogué salvar-se. Corregué els carrers foll, expandint l'alegria del viure.

Quan va tindre temps mirà els seus dits ¡Havia perdut els anells a la sortida del cinema incendiat!

Resseguí mentalment l'història de l'adquisició, el lluïment sobre el llibre gros de l'oficina, l'incendi de la sala espectacular...

—¡Els anells! ¡Els meus anells!

I morí de sobte perquè havia perdut la seua vida

LA DONA MÉS VELLA DEL MON...

La dona més vella del món tots la coneixem: és aquella que res no pot fer sense les ulleres.

Jo la vaig conèixer quan ella tenia vuitanta anyades.

Era com ara i no mai els anys li passen.

Savia tots els racons del poble per anar a prendre el sol. Savia totes les cantonades per a guaitar els vianants i comentar-los. Savia tots els brancals de totes les portes on la xarrameca és un art i el xiu xiu una sana biblioteca. Posseïa, doncs, la ciència de fer calça

La dona més vella del món tenia unes ulleres a mida. Amb elles feia tota la vida i sense elles no res podia fer.

Laborava la casa, oïa missa, visitava famílies i, sobretot, feia calça.

Un dia va perdre les ulleres.

No recordava on les havia deixades.

I com li mancaven les ulleres no podia buscar les ulleres perdudes.

No podia fer ni una passa ¡Quina tristor la de la vella!

I la dona deixà de rentar-se. ¡Quina brutícia damunt l'anciana!

I no pogué fer-se el menjar. ¡Quina magror la seua!

I com vivia tota so'a no pogué sortir més de casa, ni conversar amb ningú. ¡Quin castic el de la vella!

I com res no podia fer ¡ni envellia!

I no ha pogut morir-se, la dona.

CARLES SALVADOR.

El músic rus Alexandre Glazunoff

Tots els diaris han parlat molt elogiosament del concert en que este compositor dirigi l'orquestra Simfònica de València i fins abans del concert, «El diario de Va'ència» i «El Pueblo», publicaren paraules sobre ell i el seu retrat.

Alexandre Glazunoff representa en la història de la música russa la continuació de l'estètica proclamada en les obres d'aquell gloriós grup denominat dels «cinc», encara que posteriorment els procediments de Glazunoff pareix que s'ampliaren vers una tendència quelcom més occidental, que no l'aparta del tot de les seues primeres predileccions; potser com un enamorat que fins gustant d'altres beutats, retorna sempre vers l'aimada que és el gran sentiment.

El concert a la Societat Filarmònica (teatre Principal), es componia d'obres seues (una «Obertura Solemne», el segon concert de piano, la quarta simfonia), i d'una obra del seu mestre Rimsky-Korsakoff (la Gran Pasqua Russa), més les dances del «Príncep Ygor» l'òpera de Borodin que Glazunoff i Rimsky terminaren, escrivint Glazunoff l'obertura i quelcom més, si bé no va intervenir en dites dances. (Ens ho ha dit ell mateix, agregant que potser Rimsky retocara algún petit detall de l'orquestra). Fon un concert, puix que si bé per ser variat no era tot ell d'obres de Glazunoff, l'íntima relació que amb ell tenien les altres, li donaren la necessària unitat que dit concert, que podia titular-se homentatg, requeria.

El fort sentiment eslau que campeja en les obres eixecutades, el romanticisme d'altres moments, la savia orquestació, eren tan agradoses als filarmònics (coneixedors ja de moltes obres del programa) que les ovacions foren unànimes i caluroses; i els aplaudiments es renovaren quan al final com a regal, l'orquestra, sempre baix la direcció de Glazunoff ens donà una versió d'este mateix músic, del famós canç popular rus dels «Remers del Volga», orquestació d'una originalitat, color i caràcter, que mereix totes les alabances; semblava com si el home bondadosíssim que hem tingut ocasió de saber que és Glazunoff, ens vullguera donar en aquella obra, on es mesclava el fruit del seu talent, amb l'amor de la seua Rússia, semblava dic, que Glazunoff, agraït, ens vullguera donar quelcom ben preciat d'ell mateix.

Acabat el concert, quan la batuta tornava a aquella seua funda de cuir (que's tancava amb les seues inicials en plata), ens deia Glazunoff entre content i fatigat, amb la seua veu fosca, pausada i lenta.

—«Je désire que la Philharmonique fleurisse com les arbres.»—I amb esta frase i altres sorprenguerem un gust de la expressió, en qui no debaes, es fill d'un llibrer artista que fon l'editor (ens ha dit ell) de Turgueneff.

* * *

Glazunoff és un home corpulent, de cabells castanys que pentina amb railla al costat; el seu rostre és blanc rosat i alterat al front i a les galtes per alguna verruga; porta un bigot britànic que blanqueja, i als seus ulls i a les seues celles, es a on podem sorprendre potser quelcom del seu país; camina despai, amb passos curts generalment, una mica abrumat més per pel del seu cos, que dels seus pròxims sixanta quatre anys; tot en ell és reposat i lent; parla amb una suau serenitat i riu molt poc, encara que quan la conversa ho requereix, una mitja somrisa guaita als llavis (deixant veure unes dents petites, desiguals i amb la forta senyal del tabac), i en els seus ulls demostra una alegria o una ironia bondadosa: perquè la bonhomia és una gran característica d'este artista i bé s'ha posat a prova en els innombrables autògrafs que firmà el dia del concert, amb tot i estar molt fatigat: autògrafs per altra part plens d'una cordialitat tan sincera i una atenció tan senzilla i natural, que als que anaren dedicats, amb això i el seu tracte els feia sentir una emoció i un agraïment; la cortesia és altra gran característica de Glazunoff: a la més petita atenció vers ell, durant la conversa, el veureu portar-se la mà al capell i saludar-vos llevant-se'l lentament, mentres remoreja paraules que a vegades no arriben a entendre. Altre detall; no hi ha hagut ningú a València, ningú que l'haja tractat, que no haja rebut d'ell alguna finesa; al mestre Izquierdo, a algún professor del Conservatori (com a Director del de Leningrado, vullgué visitar el nostre, lo que no feu, al dir li estaven en vacances), a elements de la Filarmònica, als que l'han acompanyat per València, a tots ha intentat visitar, o per lo menys ha enviat la seua tarjeta; i en quan era ocasió us dedicava una frase amable.

Glazunoff venia acompanyat de una gentil i bella pianista, russa també: Helena Gawiloff, qui fon intèrpret del concert de piano, amb la seua comprensió intel·ligent, amb sentiment i amb un sonido vigorós i bell: junt amb esta artista i sa mare i acompanyat d'alguns senyors d'ací i dels senyors Percas, que parlen rus, ha visitat Glazunoff els nostres monuments i passeigs, la Albufera i la mar; potser una de les coses que més cridaren la seua atenció, fon la capella del Sant Càlic de la Catedral per la relació que el Sant-Greal té amb «Parsifal» de Wagner.

* * *

—¿En vostre primer viatge a Espanya l'any 1884, vareu visitar València?—li preguntarem.

—Sí; al retornar d'Andalucía i d'alguna ciutat africana, estiguerem en València un dia, el meu editor Belaief i jo.

—¿Recordau la fonda a on estiguereu?

—No; solament recorde que era prou lluny de l'estació.

Açò ens contà este mestre mentre pujava a la casa del Poble on assajava l'orquestra; i era curiós d'oír-li preguntar còm es dien en castellà els obrers, a l'entrar en aquella casa, a qui ocupà un lloc important en la Rússia dels Soviets.

—¿Hi ha oratòria a Espanya?—ens pregunta.

—.....

—A Rússia s'ha desenrotllat prou des de la revolució: abans n'havia poca; però ara alguns parlen molt bé; u d'ells, Trostzky.

—¿I Lunatcharsky?

—Ha salvat moltes coses.

—Conteu-nos alguna anècdota de la revolució.

—Un habitant de Stonia va adquirir un piano Bechstein a Leningrado per dos botelles de alcohol; i un professor de música donava lliçons per mitja lliura de mantega.

—¿I ara?

—Ara ha millorat.

—¿Conteu-nos algo del vostre mestre Rimsky-Korsakoff.

—Era un home molt bó, però una mica rar. Era a més un gran escriptor. Portaba unes ulleres per mirar de prop; altres de lluny, altres per dirigir..... algú digué que per la nit ne duia d'altres per veure els somnis.....

—¿Coneixeu música espanyola?

—Conec Granados, Falla i Albéniz; els primers m'agraden més que Albéniz que em resulta quelcom «dilettant».....

—¿Vos sou fadrí? ¿Conteu-nos algo vostre.....?

—Sempre ho he sigut; però una volta quan era jo molt jove i s'estrenà la meua 1.ª Sinfonia, durant l'eijecució, no va impedir ella que un home es declaràra a una jove i qu'es fessin nuvis.

(¿S'ria ell mateix, Alexandre Glazunoff?).

***

Glazunoff arribà a València en l'exprés de Barcelona el 21 de març; s'en tornà camí de París, el dia 27, havent-se hostatjat al Reina Victòria. L'última nit de la seua estància, després del concert, varem sopar amb ell alguns amics i al final, alçarem les copes per la Rússia; i al següent dia, a l'estació, mentres Helena Gawiloff aspirava el perfum d'uns rams de flors de València, Glazunoff es despedia dels que havien anat i ho fea a la manera russa; es dir, donant un bes a cada galta dels senyors que allí estaven; lo qual i la conversa en extranger no deixà de cridar l'atenció de les gents humils que havia al vagó i fins de desvetillar en alguns rostres alguna alegre burleta.....

EDUARD RANCH.

Algunes dades per a l'estudi de la prehistòria de Valldigna

I

La cova funerària de "Les Foyetes"

En la vessant E del barranc de «Les Foyetes», a una altura aproximada de cent metres sobre el nivell de la mar, se troba la caverna funerària que fa temps explorarem, al saber per uns caçadors, que en ella hi havien ossos humans.

La boca de entrada, hui eixamplada per a facilitar l'accés, era irregularment circular, de un diàmetre de 90 centímetres aproximadament, continuant se en forma tubular de llaugera vesana fins donar comunicació a una petita cambra redona, de tres metres de diàmetre i de trespol baixet. A la dreta, un estret conducte comunica amb un divertícul de metre i mig i manco alsària que l'anterior cambra.

Tot lo trespol de la primera, està cobert per concrecions calices de capricioses formes. Per terra se trobaren tres cranis i abundants ossos de la espècie humana. En el divertícul, en un racó casi inaccessible, es trobà un *cuenco* de fang cuit, de color gris i fina factura, que més avant descriurem.

Per els dies que vàrem fer les exploracions, i quan teníem format el concepte de que allò podia ser una cova funerària, vàrem comunicar nostres impresions al cult doctor don Francesc Guerrero, Inspector de 1.ª Ensenyança de Madrid, que es trobava a Tabernes per assumtes professional, qui va mostrar interès en que l'acompanyàrem a vóre-la.

Així ho ferem, i després d'haver-la explorat delingudament, decidírem enviar tots els materials trobats al Museu Antropològic Nacional, per a que foren estudiats si oferien interès científic. Passat algun temps, rebérem un informe practicat per els doctors don Francesc de las Barras de Aragón i don Doménech Sánchez, del qual anem a extractar lo més interessant:

«Crani núm. 1.—Normal i ben caracteritzat. Pertany a un home de edat avançada, dels 55 als 65 anys.

Es un crani de dimensions mitjanes en relació al sexe, comparat amb els des hòmens actuals de la regió llevantina, i que per les dimensions se classifica entre els subdolicocefals de la classificació de Broca, i prop dels mesocéfals de Frankfort. La cara presenta prognatisme poc accentuat, classificant-se en el grup dels ortognats. El contorn superior acusa una sensible platicefàlia. Les dimensions de la cara, ben proporcionades amb el crani, mostra les característiques del tipu étnic de la Europa meridional. Capacitat craniana 1 621, 3 c. c.

Per les característiques morfològiques no pareix pertànyer a remota antiguetat, però pot afirmar-se de temps neolítics o epineolítics.

Crani núm. 2.—Es de tipu normal, ben conformat. De dona, entre els 50 i 60 anys, amb una depressió fusiforme, estigma de una lesió òsea curada en vida. Mesaticéfal. Cromanyonoide i si bé no's pot afirmar que corresponga a un individu de esta raça, oferix certes analogies amb ella. Capacitat craniana 1465 c. c. Cara de ortognatisme marcat.

Crani núm. 3.—Sols se pot estudiar algo del crani, pues li falta la cara. Pareix també de dona, de 40 a 50 anys, i de caràcters pareguts als altres.

Mandíbules inferiors.—Núm. 1.—De home adult. Es gran i robusta, amb el mentó projectat cap a davant i la rama ascendent molt alta, formant un àngul de 114 graus. La alsària del cos mandibular és de 31 mm. i l'espessor màxim de 15, donant un índex de 48,59. La llargària goniomentoniana és de 92 mm. La de la rama ascendent, de 73 mm. i l'amplària de 34, donant un índex de 46,57. El arc alveolar és regularment corbat conservant se tots els alveols, lo que indica que no se pergué cap pesa dentària en vida.

Núm. 2.—Molt diferent a l'anterior. La llargària goniomentoniana és de 80 mm.

L'alsària del cos, 27 mm. i l'espessor màxim de 15, lo qual resulta per ser més petita però el àngul goniac és molt obtús, de 127 a 128°, lo que la diferencia de l'anterior.

Núm. 3. —Pareguda a la núm. 2 però de individu més jove.

Cuenco.—Es de fang cuit; de massa molt fina; color gris obscur. Forma hemisfèrica, de superfície tan regular que no l'aventagen els fets a torn. Es dels més perfectes coneguts, presentant gran semblança amb els trobats a Garrobillas de Alconetar (Cáceres), Cova de Las Solanas de Angostura (Segòvia), Yecla (Múrcia) i els de la Cueva de la Mujer. Per lo fi i ben acabat, pareix representar una cultura més avançada que la dels anteriors.

Les dimensions són: Diàmetre màxim 8 cm.; alsària exterior 5, i la interior 4,5.

De tot lo anterior, deduxen els autors de la memòria: Respecte als cranis, el número 1 no oferix rasgos molt característics de sa procedència ètnica. Llurs caràcters generals són els dels cranis procedents de èpoques prerromanes o de ple període dels metalls. El núm. 2 oferix rasgos cromanyonoides, lo que pareix indicar que pertany a època més remota. Els maxilars també denoten pertànyer a un poble molt antic. El descrit en primer lloc té tots els caràcters dels maxilars dels temps històrics; però els altres dos tenen semblança amb la mandíbula de Mauer, la de la Chapelle-aux-Saints, la de Cro-Magnon, etc. »

Tenint en compte la forma, dimensions i situació de la caverna de «les Foyetes», així com el caràcter dels ossos i el *cuenco*, que corresponen a una època neolítica, no és aventurat pensar que se trata d'una cova funerària. La caverna habitació es pròpia del paleolític en que l'home fugí del fret excésiu i dels devastadors aluvions. Al cessar la última glaciació i establir-se un clima més benigne, la vida se fa epigea, l'home s'acostuma a viure fora de les coves formant tribus i deprén a construirse una vivenda que, segons la topografia de la localitat, formara poblats lacustres o terrestres (Palafitos, Terramaras, Vicos, Castros), o simplement barraques fetes amb pedres i cimals d'arbre, sobre llocs elevats per a defendre's millor.

Ademés, una de les formes de la arquitectura neolítica de caràcter religiós funeràri és la gruta sepulcral, que s'ofereix en unió de la Mamoia, Cista i Dolmen, com una varietat especial de cada poblat en la forma de soterrament, cosa que en este mateix terme ocorre, com tindrem ocasió de demostrar en altre treball.

Altres detalls de manco importància, pero dignes de tindre en compte, són, la ausència de gravats i pintures i sobre tot, la configuració de la boca de d'entrada que, si en la actualitat és estreta, no ho seria manco en altres temps ja que les parets estan formades per blocs de calisa impossible de moure i colocar a voluntat, sense desfer la cova.

FRANCESC VALIENTE.

DONES

LA TRANSEUNTA

Sempre la veig i alegre passa.

Passa llaügera com el vent

i al esguardar-la el cor em glasa
amb son esguard indiferent.

I no és que jo la estime massa

ni me interesse fortament;

es que sa risa me traspassa

i em plau lo humil del seu caient.

Així la veig dia per dia

i és un estel de poesia

que ara se aviva, ara se mor...

Per çò adivine que no és esta

la que ha de vindre un jorn de festa

a desvetllar d'amor al cor.

HOMENATGE

CONSTANTÍ LLOMBART

Canta en la nit d'amor florida

el mar sa dolç cantinela

i en son mirall, amorosida,

se esguarda una estrela.

Una estrela que ens vigila vigilada

des de el cim de sa gloriosa eternitat,

que ens cuca l'ull i trau florida

de un daler pàtri, d'amor i llibertat.

Que mansament va fent sa via

pels caminets etèris

i ens parla amb mots de poesia

des dels etèrns misteris.

Es la estrela que a Belén porta als rics hóstes,

rics d'una fe absoluta,

i fa amables les postes

del sol en nostre ruta.

...Anima blanca o estrela refulgent

en el cel de la Pàtria vigilant

quan el mar canta valent,

quan l'oratge va minvant.

Fogós clarí de valentia

inyor d'un vers de la donsaina,

pà de poesia,

falla d'amor que amaina...

Tal en la vida.

En la vida trencada

per un bot al misteri...

I ara estréla exaltada

en lo etèri

que ens envia, com pluja menuda,

sobre'l cor un llumet d'esperança...

...I la Pàtria abatuda

descansa, descansa...

PASQUAL ASINS.

NOTES

El Premi «Mirador»

El nou setmanari «Mirador» ha celebrat un concurs per a premiar amb dos mil pessetes, l'obra de teatre català estrenada durant l'actual temporada, que assolira el major numero de sufragis. La votació, en la qual ha participat el públic dels tres teatres catalans, Espanyol, Novetats i Romea, s'ha fet a base d'una llista de 21 obres, entre els autors de les quals hi ha noms populars i selectes de la producció teatral catalana. «La Florista de la Rambla» ha reunit 849 vots i el premi de dos mil pessetes ha anat a parar a mans del seu autor, Alfons Roure. En segon lloc i amb un numero de vots prou considerable, hi havia «Les llàgrimes de l'Angelina», del poeta Josep Maria de Segarra.

El resultat d'aquest concurs no servix més que per a poder conèixer el gust del públic. Clar és, «Mirador» sols ha volgut fer una enquesta amb aquest objecte i amb el propòsit de remoure el tema del teatre.

Virgili Bernabeu

Després d'uns anys d'absència, durant els quals ha residit principalment a Madrid, heus ací a Virgili Bernabeu exposant a l'Ateneu Mercantil de València.

Bernabeu és, indiscutiblement, un pintor de to moderníssim i europeu. La seua pintura, d'una pastositat blana, parla d'un esperit reposat, reflexiu. Decorativisme i humorisme posen dos notes ben agradables sobre el fons d'altres qualitats més immanents.

Resum: un altre «jove» pintor valencià.

Casimir Gràcia

També a l'Ateneu Mercantil exposa aquest pintor de qui fa temps era esperada l'exposició. Ell fruïa d'un gran crèdit. ¿Es conservaria en exposar? Cal apressar-se a dir que Gràcia és tot un pintor, coneixedor sòlid de la tècnica, animat d'una força inestroncable. L'autorretrat i els bodegons son llenços de qualitat impecable. Alguns paisatges afegiren a les condicions de la pintura excel·lent una mica de lirisme, de bon lirisme, que l'altifica i li dona major noblesa.

Igual Ruiz

Enric Igual Ruiz no ha exposat a València; no sembla que haja d'exposar. Cal esmentar, no obstant, la seua exposició al Palau de Biblioteques i Museus de Madrid. La crítica madrilenya reconeix unànimement els mèrits—harmonia dels paisatges, finor del colorit, bon gust general—de l'estadant de la Casa Velázquez.

Elogi de la joventut valenciana

Enric Malboisson, corresponal literari d'«El Diario Español» de Buenos Aires, ha escrit aquest elogi de la joventut valenciana, representada per Josep Moreno Graus, Antoni Vercher, Josep Renau i Francesc Almela i Vives. Els quatre noms li suggerixen comentaris entusiastes. A Almela el veu com «un dels paladins d'eixa creuada salvadora que agermana, [per fi] filòsofs i comerciants, poetes

i financers, artistes i industrials». Es «escriptor curios de l'emoció dels segles i que forma part d'eixe grup del que tant esperem, que si edita llibres amb troves, obri igualment bancs de crèdit amb capital valencià, i que no s'estaciona amb l'estatisme dels cants als vells símbols, perquè pensa que la millor manera de consagrar-los és fent una ciutat engrandida en el seu port, en els seus carrers, en tots els seus ordes».

Segrelles i Albaida

Josep Segrelles, el gran dibuixant que ha promés il·lustrar «Tirant lo Blanc» ha estat objecte d'un homenatge a la seua vila nativa d'Albaida. La plaça major es dirà, d'ara endavant, plaça del pintor Segrelles. L'homenatge, a més, va tindre un caràcter popular molt fervorós.

Concurs per a una Història de la ciutat de València

L'Ajuntament ha obert un Concurs per a premiar un Compendi de la Història de la Ciutat de València, l'extensió del qual no haurà d'excedir de 250 quartilles mecanografiades. Es donarà preferència al treball que continga matèries no tractades en altres obres que s'hagen publicat sobre el mateix tema. Com a apèndix o en diversos llocs del text, podran intercalar-se biografies de valencians il·lustres. A l'autor de l'obra premiada se li lliuraran 2.000 pessetes i 25 eixemplars impresos.

Aquestes son algunes de les condicions fixades. Ens sembla bé que l'Ajuntament celebre un concurs per a la tria d'un llibre d'història. Però no ens sembla bé que s'exigisca que els treballs estiguen escrits en castellà. La història de la nostra ciutat és una activitat d'escriptors valencians i aquests deuen escriure en la seua llengua. Per això lamentem que les bases del concurs no les haja informat un esperit més lliure i més modern.

Recital Thous Llorèns

Els amics de la música han organitzat un recital de poesies originals de Thous Llorèns, declamades per l'autor. Abanda dels elogis que mereix el seu propòsit, del que ja parlem en altra nota, aquesta inclusió de la poesia valenciana en els seus actes, demostra un criteri artístic i espiritual digne de remarcar-se.

Carme Benimeli eixcutà al piano algunes obres per l'ambientació musical, com es diu molt encertadament en el programa. I Thous Llorèns recità i declamà poesies, aquesta vegada totes seues, amb un estil de viva interpretació que constitueix tot un gènere per al que Thous reuneix les màximes qualitats i aptituds. Algunes poesies foren repetides varies voltes i açò és una prova de l'interès que desvetllà en el públic com a interpretador i com a poeta.

El recital es dividí en tres parts, corresponents a períodes diferents de la producció literària de Thous Llorèns.

En honor a Mistral

A Malhana s'ha col·locat una estàtua del poeta Gabriel Mistral. En l'acte de la descoberta pronun-

cià un discurs el sots-secretari del Ministeri de Belles Arts francès, Mr. Poncet. Alguns fragments del seu discurs poden tindre interès per als nostres llegidors. Anem a reproduir-los.

«La tasca àrida que consistia a regenerar sistemàticament el provençal, a restablir-lo, a sotmetre'l a una cura completa i metòdica, a fixar-ne l'ortografia, les flexions, les conjugacions, la sintaxi, la gramàtica; a establir el seu vocabulari, a enriquir-lo tot escandellant el passat, tot inventant, cas de freturar-ne, mots nous, aquest esforç poderós i decisiu, que exigeix tanta de ciència com de bon gust, de paciència com d'audàcia, ¿qui tindrà prou tremp per a emprendre'l? Mistral gosà atacar el problema i l'arribà a resoldre.

«¿S'ha vist mai un filòleg, un gramàtic, un historiador autènticament i fecundament poeta? ¿Imaginem un Littré escrivint estrofs líriques, un Pual Meyer publicant epopeies de la seua inspiració, dignes d'Homer i de Virgili? Per trobar senyals d'un treball, d'una proesa anàlogues, cal anar fins a la Plèiade, fins a la *Defensa i il·lustració de la llengua francesa*. I encara: els mèrits de la Plèiade apareixen, en comparació menors que els de Mistral; puix que Ronsard, Du Bellay: llurs amics devallaven pel corrent de llur riu, i Mistral havia d'enfilat el curs del seu.

«Per tal com volgué restaurar la llengua i l'ús de la llengua provençal, fer-ne una llengua a la vegada popular i literària, comparable al francès, per tal com cultivà entre els seus conciutadans la consciència al si i el sentiment de la particularitat; per tal com fou resoltament regionalista i descentralitzador; han sortit—ja en vida de Mistral—crítics severos que li han reproixat d'haver atacat la unitat de la Pàtria, la seua individualitat, el sentiment de la seua grandesa. ¿Com cal dir que no m'associo a aquests judicis?

«No em fan por les llengües populars, ni el provençal, ni el bretó, ni el bretó, ni l'alsacià. Em sembla que el francès és prou fort per a dur-los al flanc de la seua arca. ¿Creieu que si les llengües populars guanyen terreny, hi perdran les llengües oficials?

«Hi hagué un temps en què podia establir-se potser una competència i en el qual la llengua d'Occ fou rudament tractada pels defensors de la llengua rival. Aquest temps ha passat. No cal, doncs, deixar morir allò que fou, adés, una riquesa i una glòria: això seria ajudar a desaparèixer una part del patrimoni comú.

«I si a Alemanya hi ha càtedres nombroses i importants de llengües romanes, ¿Per què no n'hi ha d'haver a França de tan nombroses i de tan brillants? ¿Per què a les escoles, la llengua provençal no ha d'ésser la llengua d'entrada, i més tard, l'auxiliar i l'acompanyament del francès?

Un èxit de Rodrigo

A París s'han estrenat per l'orquestra Strarom, al teatre dels Camps Eliseus, les «Cinc peces infantils» que l'Orquestra de València estrenà del jove compositor valencià Joaquim Rodrigo. El títol de la crítica parisenca és verament molt elogiós. «El Diari de València» ha reproduït el dia 9 les crítiques de Luis Aubert («Paris-Soir»), de Robert Brussel («Le

Figaro») i de Emili Virillermoz («L'Excelsior»), i allí podran donar-se conte els lectors de com ha sigut acollida l'obra de Joaquim Rodrigo. Nosaltres ens felicitem i el felicitem, perquè el seu nom, ha fet sonar també el de València de una manera que ens honora.

Nova Societat Musical

Alguns joves que desinteressadament i amb un digne concepte de l'art venien fent al Conservatòri agradoses sessions musicals, concebiren l'idea de reunir en societat de música de càmera, als bons aficionats, però conservant ells sempre l'absoluta direcció artística, lo qual era la millor manera de preservar-se de gusts no absolutament purs. I açò mereix totes les alabances, puix quan un es diu aficionat a l'art, esta declaració, implica la submissió a unes direccions que per força han de ser millor orientades, per els que a l'acceptarles, ofereixen la seua responsabilitat professional: lo qual en definitiva, favoreix al que es diu aficionat, encara que molts d'estos no ho compreguen.

Axí, puix, la dita societat que ja compta amb bon número de socis, va donar son primer concert el dumenge 7, i allò que havien sigut sonates, trios o quartets, era ja també una orquestra de càmera que alternarà amb aquells a les actuacions bimensuals.

L'orquestra que es titula «Pro-Arte» fon dirigida per Manuel Palau, interpretant obres de Tartini, Corelli, Sokoloff i Bach, més dos autors valencians, el propi Manuel Palau i Eduard L. Chavarri; prengueren part en l'obra de Bach i en la de Palau, dos pianistes valencianes, les senyoretas Carme García i Carme Benimeli.

Volem fer l'elogi per tot, i és clar que més encara, per la inclusió als programes d'autors valencians i perquè coneixem els projectes amb relació a estos, de que sabem, estan animats. Però una petita observació: puix que es una minoria selecta la que dirigeix la societat ¿per què no orquestra «Pro-Art» en lloc de «Pro-Arte» i «Amics de la música», en lloc de «Sociedad de Amigos de la música»? ¿Per què no en valencià les notes al programa?

La renovació d'«Oc»

Només volem donar la falaguera notícia de la transformació en setmanari de la revista «Oc». Aquest accident no és purament formal, puix suposa alhora el millorament de la seua presentació, ampliant a més la llista de col·laboradors, i per consegüent la major eficàcia en l'ideal occità al que està consagrat per sancer.

El text d'«Oc» és català, occità i francès. El text català, correctíssim. Conté articles d'orientació que signen Ismael Girard i Josep Carbonell; una secció *Estudis filològics* a càrrec de Pompeu Fabra, per Catalunya, i Lluís Alibert, per Occitània; *Estudis històrics*, amb un article d'A. Rovira i Virgili; *Les Arts*, amb un article de M. A. Casanyes; *La Literatura*, amb el primer capítol d'una novel·la de Carles Capdevila; *Panorama dels llibres*, amb notes bibliogràfiques de llibres catalans, occitans i francesos; *E. A. J.-1. Ràdio Barcelona*, per J. V. Foix; *Economia i Finances*, per Xavier Ribó.

BIBLIOGRAFIA

«L'estel» publica un Vocabulari

En el corrent mes encara «L'estel» publicarà el tercer volum de la Col·lecció, un Vocabulari que escrigué Joan de Resa per a aclarir la lectura de les obres del nostre gran poeta Ausias March. Aquest Vocabulari aparegué en una edició editada en Valladolid l'any 1555, i anirà precedit d'un llarg i erudit comentari de don Salvador Guinot, il·lustre historiador castellanenc de la literatura valenciana, i d'unes notes discernint alguns punts del Vocabulari.

La publicació d'aquesta obra no representa una desviació del programa editorial de «L'estel». El Vocabulari no serà un llibre de literatura moderna, com els altres dos anteriors, però realitzarà un gran servei als que vullguen llegir i comprendre les poesies d'Ausias March. A més a més, encara que en l'Advertisment ja es fa constar que aquest Vocabulari no pot resoldre tots els dubtes que se li presenten al públic en llegir obres valencianes, molta utilitat ha de reportar malgrat tot en aquest sentit.

No hem conservat l'ortografia de 1555, es diu en aquelles notes. I no l'hem conservat perquè aquesta edició no va adreçada als erudits, sinó al públic en general. La conservació d'aquella ortografia podria donar lloc a fixar grafies totalment errades. I això ho hem fet no solament en la part valenciana, sinó en la castellana, ja que també l'ortografia castellana ha canviat molt d'aleshores ençà.

Aquesta obra està considerada com una de les fonts per a l'estudi de la llengua valenciana, com es vorà per l'interessant estudi que ha escrit el senyor Guinot.

Els llibres de la Col·lecció «L'estel»

El distingit escriptor que s'amaga darrere del pseudònim Marí Martell, ha publicat en «La Veu de Catalunya» una sèrie de cròniques de València. Com a bon periodista la seua ploma reflexa totes les palpitations de l'actualitat, des de la cosa més popular fins al matiç més selecte. Una d'aquestes cròniques, cordial i afalagadora, portava el mateix títol que aquesta nota i dia així:

«L'actualitat literària a València—a la València renaixentista, cada cop més ampla i més conscient,—són els llibres de la Col·lecció «L'estel», llibres publicats a l'escalf de la revista «Taula de Lletres Valencianes».

Aquests llibres actuals són els dos primers volums de la col·lecció: «L'espill a trossos», versos de Francesc Almela i Vives, i «Blasco Ibàñez i València», biografia novel·lada de la infantesa i joventut de l'il·lustre novel·lista valencià, vivament escrita per Juli Just Gimeno,

L'actualitat i, més encara, la popularitat d'aquests llibres queda demostrada amb unes dades ben falagüeres: de «L'Espill a trossos», llibre de versos, se n'han venut a València nombrosos exemplars i acaba d'assolir la màxima consagració popular en ésser erigit com a símbol, junt al «Llibret de Versos» de Teodor Llorente—primer i darrer llibre de ja poesia valenciana renaixent—, al cfm d'una

«falla» en les remoroses, popularíssimes i recents festes de Sant Josep; del llibre «Blasco Ibàñez i València», en un sol quiosc de periòdics i en pocs dies, es van vendre més d'un centenar d'exemplars.

Llibres de literatura valenciana i especialment de versos, sempre se n'havien publicat, de fa vint anys, encara que d'una manera intermitent i dispersa. Recordem, com antecedents i deixant a part els llibres publicats per llurs autors o deguts a iniciativa particular, les publicacions de «Lo Rat-Penat», la col·lecció de quaderns de «Poesia Valenciana», que va publicar nombrosos petits volums de poetes valencians contemporanis; la «Biblioteca València», fundada a Barcelona, la qual va editar llibres de prosa i de vers d'Eduard L. Chavarrí, Miquel Duran i Ernest M. Ferrando, fins que per iniciativa del poeta Joaquim Folguera es va fondre en el pla ambiciós i lloable de les publicacions de «La Revista», de López-Picó; i, darrerament, els llibres de la Societat Valenciana d'Edicions. Però la venda i la popularitat de la Col·lecció «L'estel» cap de les seves antecessores, sembla, l'havien assolit. A més a més, «L'estel» amb una bona orientació i un pla previst, assegura l'esdevenidor. I assegurar l'esdevenidor és el triomf de la continuïtat, de la permanència de les nostres lletres sota els ulls distrets i diversament sollicitats dels lectors de València.»

A continuació d'aquest comentari global, Marí Martell, reproduïx una poesia del llibre d'Almela i uns juïns sobre el «Blasco» de Juli Just.

«L'Espill a trossos» ha estat comentat per el nostre director, Adolf Pizcueta, en la pàgina catalana de «La Gaceta Literaria» de Madrid.

Roque Guinart, el sabrosíssim col·laborador d'«El Sol», l'ha comentat també des del diari madrileny. Heus ací un fragment del seu article:

«Ara, aquest sagaç seguidor de les petjades alienes acaba d'oferir-nos un llibre de versos original—«L'Espill a trossos», l'espill trencat. Aquest espill trencat, en les seues moltes facetes, acusa una ben caracteritzada individualitat poètica.»

«Influències? Tots els autors les «ofriren, ja que en literatura com en biologia ningú és fill de sí mateix. Potser sense saber-ho ell, ha filtrat fins ell la vena agrdeolça i lliure dels poetes del «Cançoner satíric valencià»; la vena de Mossen Gazull i dels seus graciosos contradictors de «Lo procés de les olives» o de Mossen Surrana i de Mestre Valentí, en la «Disputa de Viudes i donzelles» i del diàleg completament aretinesc «Coloqui de dames». En la savia mixtura i composició que és la poesia d'Almela i Vives, a voltes creu un percibir el sabor d'unes escasses gotes del Guerau de Liost de les «Sàtires» i tal vegada algún resabi de l'àcid cítric d'Heine, barrejat amb unes reminiscències de pietat humana, més dolça que la mel i que la llet».

Este número ha passat per
la censura governativa ::

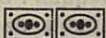
Renovación Tipográfica.-Gandía, 3.-Valencia

Tintoreria Soto

NOM I MARCA REGISTRATS

Grans Tallers per a la neteja en sec i el tenyit de robes usades

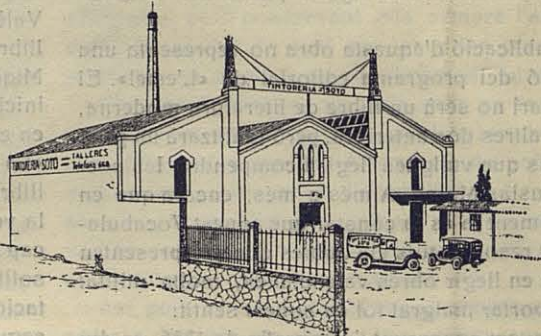
SUCURSALS
EN VALENCIA I CASTELLÓ

DESPATX CENTRAL:
AVINGUDA DEL PORT, 47

TALLERS:
Institut Candela, J. S. (Junt a l'avinguda del Port.)

:: Els tresors de nostra llengua
són posats a preus que tots poden pagar.

LA CRÒNICA DEL REI JAUME I

i

LA CRÒNICA DE MUNTANER

(A 2 pessetes el volum.)

Col·lecció «Els nostres clàssics»

De Jaume Roig

El Llibre de les Dones

Pròleg i notes de

F. Almela i Vives

SAN VICENÇ FERRER

(Un volum 1 pta.)

EDITORIAL BARCINO

Portaferrisa, 17. — BARCELONA

Col·lecció "L'Estel"

Sis llibres a l'any. . . . 12 pessetes

Envieu les vostres subscripcions
al Director: Guillem de Castro, 35,
València.

PER A REGISTRAR

Patents, Marques, Models Indus-
trials, Especialitats Farmacéu-
tiques, etcétera

escriuiu sense cap compromís a
la coneguda

Agència General de Patents i Marques

CLARKE, MODET & Co

CASA FUNDADA EN 1879

Sucursal per a Catalunya, València i Balears:
Rambla de Canaletes, 6 - BARCELONA

Oficina Central:

Alcalá, 67 - MADRID